

Marcel Proust , Sodom en Gomorra, Amsterdam, 1999, (Op zoek naar de verloren tijd) p.403-404

(Sodome et Gomorrhe , 1922)

....Althans de eerste tijd. Want nadat Albertine een keer in een opwelling tegen me had gezegd: 'Vervelend dat de natuur de dingen zo slecht inricht en Saint-Jean-de-la-Haise aan de ene en La Raspelière aan de andere kant heeft neergezet, zodat je de hele dag gevangen zit op de plek die je hebt uitgekozen,' bestelde ik, zodra ik de toque en de voile had ontvangen, tot mijn ongeluk, een automobiel in Saint-Fargeau (Sanctus Ferreolus volgens het boek van de pastoor). Albertine, door mij in onwetendheid gelaten, en die mij kwam afhalen, was verrast bij het horen van het motorgeronk voor het hotel, en verrukt toen ze begreep dat die auto voor ons was. Ik nam haar even mee naar mijn kamer. Ze danste van plezier. 'Gaan we op bezoek bij de Verdurins?' — 'Ja, maar u kunt beter niet in dat tenue gaan nu u in uw auto uitrijdt. Hier, dit zal beter staan.' En ik haalde de toque en de voile, die ik had verstopt, voor den dag. 'Is dat voor mij? O, wat lief van u!' riep ze, mij om de hals vliegend. Aimé, die ons op de trap tegenkwam, trots op Albertine's elegantie en op ons vervoermiddel, want zulke wagens waren vrij zeldzaam in Balbec, gunde zich het genoeg achter ons aan af te dalen. Albertine, in de behoefte een beetje te worden gezien met haar nieuwe toilet, vroeg me de kap te laten opzetten, die dan naderhand neergelaten kon worden om ons vrijer samen te laten zijn. 'Vooruit,' zei Aimé tegen de bestuurder, die hij overigens niet kende, en die niet in beweging was gekomen, 'hoor je niet dat je gezegd wordt om je kap op te zetten?' Want Aimé, doorgewinterd in het hotelleven, waar hij trouw een eminente rang had verworven, was niet zo bedeesd als de aapjeskoetsier voor wie Françoise een 'dame' was; ondanks het gebrek aan voorafgaande kennismaking, zei hij je en jij tegen de gemene man, ook als hij hem nooit had gezien, zonder dat je goed wist of het van zijn kant aristocratische geringschatting was dan wel volkse broederlijkheid. 'Ik ben niet vrij,' zei de chauffeur, die mij niet kende, 'Ik ben besteld voor Mademoiselle Simonet. Ik kan Monsieur niet rijden.' Aimé schoot in de lach. 'Toe, slome duikelaar,' antwoordde hij de bestuurder, die hij onmiddellijk overtuigde, 'dit is juist Mademoiselle Simonet, en Monsieur, die wil dat je je kap opzet, is juist je baas.' En aangezien Aimé, hoewel hij persoonlijk geen sympathie had voor Albertine, om mijnentwil trots was op het toilet dat zij droeg, voegde hij de chauffeur toe: 'Die zou je wel alle dagen rijden, hè, als je kon, zulke prinsessen.' Deze eerste keer kon ik niet in mijn eentje naar La Raspelière gaan, zoals ik op andere dagen deed terwijl Albertine zat te schilderen; zij wilde met mij meegaan. Ze dacht wel dat wij onderweg hier en daar zouden kunnen stoppen, maar hield het voor onmogelijk om eerst naar Saint-Jean-de-la-Haise te gaan, dat wil zeggen in een andere richting, én een rit te maken die aan een aparte dag leek voorbehouden. Ze vernam daarentegen van de bestuurder dat niets zo gemakkelijk was als naar Saint-Jean te gaan, waar hij in twintig minuten zou zijn, en dat wij daar een paar uur konden blijven als we wilden, of nog veel verder doorrijden, want dat hij er van Quetteholme naar La Raspelière

niet langer dan vijfendertig minuten over zou doen. Wij beseften het toen de auto, vooruitschietend, met één sprong twintig stappen van een voortreffelijk paard aflegde. Afstanden zijn niets anders dan de verhouding van ruimte tot tijd en variëren naargelang. De moeite die het ons kost om ons ergens heen te begeven drukken wij uit in een stelsel van mijlen, van kilometers, dat niet meer klopt zodra die moeite vermindert. De kunst wordt er ook door gewijzigd, want dorpen die in verschillende werelden leken te liggen worden burens in een landschap dat andere dimensies heeft gekregen. In elk geval, horen dat er misschien een universum bestaat waar twee plus twee vijf is en waar een rechte lijn niet de kortste weg is van punt naar punt, zou Albertine veel minder hebben verbaasd dan de bestuurder te horen zeggen dat het gemakkelijk was om op één middag naar Saint-Jean te gaan én naar La Raspelière. Douville en Quetteholme, Saint-Mars-le-Vieux en Saint-Mars-le-Vêtu, Gourville en Balbec-le-Vieux, Tourville en Féterne, gevangenen zo hermetisch ingesloten tot dusver in de cel van onderscheiden dagen als vroeger Méséglise en Guermantes, en waarop hetzelfde paar ogen niet in één middag kon rusten, nu bevrijd door de reus met de zevenmijlslaarzen, dreven hun dakruiters en hun torens, hun oude tuinen die het aangrenzende bos zich haastte te onthullen, rond ons vieruurtje bijeen.

Aan de voet van de route langs de klifrand gekomen, ging de auto regelrecht omhoog, met een gestaag geluid als een mes dat wordt aangezet, terwijl beneden ons de verlaagde zee verbreedde. De oude boerenhuizen van Montsurvent snelden toe, hun wijnstok of klimroos tegen zich aangedrukt; de sparren van La Raspelière, gejaagder dan wanneer de avondwind opstak, stoven alle kanten uit om ons te ontwijken, en een nieuwe bediende die ik nog nooit had gezien kwam ons op het bordes opendoen, terwijl de zoon van de tuinman, een voorlijke aanleg verradend, de plaats waar de motor zat met zijn ogen verslond. Aangezien het geen maandag was wisten wij niet of wij Mme Verdurin thuis zouden treffen, want behalve op die dag, waarop zij ontving, was het riskant om haar onaangekondigd te gaan opzoeken.

Marcel Proust, Sodom en Gomorra, Amsterdam, 1999 (Op zoek naar de verloren tijd) p.411-412

Wij vertrokken, een eindweegs geëscorteerd door de met hun bloemen toegesnelde huisjes. Het gezicht van de dorpen leek ons geheel veranderd, zo weinig speelt in het topografisch beeld dat je je er stuk voor stuk van vormt, het besef van ruimte de voornaamste rol. Dat van de tijd, zeiden wij al, legt ze verder van elkaar af. Dat doet het ook niet als enige. Sommige plekken die je altijd op zichzelf ziet lijken je zonder overeenkomst met de rest, haast buiten werelds, zoals die mensen die je hebt gekend in perioden los van je bestaan, in de dienst, in je kindertijd, en die nergens bij aansluiten. Het eerste jaar dat ik in Balbec verbleef was er een hoogte waar Mme Villeparisis ons graag mee naar toe nam, omdat je daarvandaan alleen zee en bos zag, en die Beaumont heette. Aangezien de weg erheen die zij liet nemen, en die ze het mooist vond vanwege zijn oude bomen, voortdurend steeg, moest haar rijtuig stapvoets gaan en deed het er erg lang over. Eenmaal boven aangekomen stapten wij uit, wandelden wat, stapten weer in het rijtuig, en keerden langs dezelfde weg terug, zonder enig dorp, enig buiten te zijn tegengekomen. Ik wist dat Beaumont iets zeer aparts was, erg ver, erg hoog, ik had geen idee in welke richting het zich bevond, doordat ik nooit de weg naar Beaumont had genomen om ergens anders heen te gaan; je deed er trouwens per rijtuig een hele tijd over om er te komen. Het maakte allicht deel uit van hetzelfde departement (of van hetzelfde gewest) als Balbec, maar lag voor mijn gevoel op een ander plan, genoot een speciaal privilege van ex-territorialiteit. Maar nadat de automobiel, die zich aan geen enkel mysterie stoort, voorbij Incarville was —waarvan ik de huizen nog in het oog had —en wij de zijhelling afdaalden die uitkomt in Parville (Paterni villa), vroeg ik, de zee gewaarwordend vanaf een pleintje waar wij waren, naar de naam van dat oord, en herkende nog voordat de chauffeur me had geantwoord Beaumont, waar ik dus zonder het te weten elke keer langs kwam als ik het spoortje nam, want het lag twee minuten van Parville.

Marcel Proust, Sodom en Gomorra, Amsterdam, 1999 (Op zoek naar de verloren tijd.) p.412-413

Het mag erop lijken dat mijn liefde voor het toverachtige reizen per spoorlijn mij had moeten beletten om Albertine's opgetogenheid te delen tegenover de automobiel die zelfs een zieke brengt waar hij heen wil, en verhindert dat je — zoals ik tot dusver had gedaan — de locatie beschouwt als het individuele kenmerk, de niet te vervangen essentie van onvervreemdbare schoonheden. En die locatie, daarvan maakte ongetwijfeld de automobiel niet, zoals vroeger de spoortrein toen ik van Parijs naar Balbec was gekomen, een doel onttrokken aan de gebeurlijkheden van het gewone leven, haast abstract bij het vertrek en dit blijvend bij aankomst, bij aankomst in die grote door niemand bewoonde behuizing, die van de stad alleen maar de naam draagt, het station, waar het eindelijk haar toegankelijkheid lijkt te beloven, zoals het daar zijn materialisatie zou krijgen. Nee, de automobiel voerde ons niet aldus op toverachtige wijze een stad binnen die wij eerst zagen in het door haar naam samengevatte geheel, met de illusies van de toeschouwer in de zaal. Hij liet ons de coulisse van straten ingaan, verdeed zijn tijd met navraag doen bij een ingezetene. Maar, als compensatie voor een zo familiaar vorderen, krijgt men het eigen tasten en zoeken van de chauffeur die onzeker is over zijn route en terugkeert op zijn schreden, het heen en weer springen van de perspectief die een kasteel laat stuivertje-wisselen met een heuvel, een kerk en de zee, terwijl men dichterbij in zijn buurt komt, al schuilt het vergeefs onder zijn eeuwenoud loof, de steeds nauwere cirkels door de automobiel beschreven rondom een gehypnotiseerde stad die naar alle kanten week om te ontsnappen, en waar hij ten slotte recht op afschiet, steil omlaag, het dal in waar zij ter aarde ligt; zodat de automobiel ons van die locatie, van dat unieke punt waaraan hij het mysterie van de exprestreinen lijkt te hebben ontnomen, de indruk geeft dat wij het zelf ontdekken, het als met een kompas bepalen, dat hij ons helpt om met liefdevollere explorateurshand, met fijnere precisie, de werkelijke geometrie te voelen, de gulden 'maat der aarde'.

